

СТЕВАН ЛИЛИЋ

W

ПРАВНА ИНФОРМАТИКА

УВОД У ПРИМЕНУ ИНФОРМАТИКЕ У ПРАВУ

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА • БЕОГРАД

2006

САДРЖАЈ

А: ТЕОРИЈСКИ ОКВИРИ

ДЕО I: СИСТЕМСКИ ПРИСТУП ПРАВУ

Глава 1 – КИБЕРНЕТИКА.....	3
1.1. Norbert Wiener (1894–1964).....	3
1.2. Процес управљања код животиња и машина.....	4
1.3. Кибернетика и друштво.....	4
1.4. Концептуална питања.....	5
1.5. Појмовна и термилошка питања.....	9
1.6. Значај кибернетике.....	12
Глава 2 – ОПШТА ТЕОРИЈА СИСТЕМА.....	13
2.1. Систем.....	13
2.2. Логика система – A. Angyal.....	14
2.3. Општа теорија система (GST) – Ludwig von Bertalanffy.....	15
2.4. Системски приступ.....	17
2.5. Ентропија.....	17
2.6. Нова методолошка алтернатива.....	18
2.7. Методолошки допринос опште теорије система за проучавање друштвених (и правних) појава.....	19
2.8. Значај системског приступа.....	20
Глава 3 – ТЕОРИЈА ИНФОРМАЦИЈА.....	21
3.1. Математичка теорија информација – Claude Shannon и William Weaver.....	21
3.2. „Јабуре су црвене“ – Hartley-ева мера.....	22
3.3. Теорија информација и кибернетика – Norbert Wiener.....	23
3.4. Информатичко доба.....	24
Глава 4 – ТЕОРИЈА УПРАВЉАЊА.....	25
4.1. Кибернетика и управљање.....	25
4.2. Информација као основа управљања.....	26
4.3. Управљање и доношење одлука.....	27
4.4. Ефикасност и оптимизација управљања.....	27

4.5. Повратна веза („feed-back“)	28
4.6. Социјални систем с финалитетом – Lucien Mehl.	28

ДЕО II: ГЕНЕЗА ПРАВНЕ ИНФОРМАТИКЕ

Глава 1 – ЈУРИМЕТРИЈА	32
1.1. Увод	32
1.2. Песимизам/оптимизам и „роботизација права“	32
1.3. Право као комуникацијски феномен – Norbert Wiener	33
1.4. Јуриметрија (правометрија) – Lee Loevinger	35
Глава 2 – КИБЕРНЕТИКА И ПРАВО	37
2.1. Кибернетика и право – Ђ. А. Керимов	37
2.2. Примена кибернетских метода у праву – Viktor Knapp	38
2.3. Символичка логика – Lauman Allen.	40
2.4. Lawtotation (правоматизација) – Paul Hoffman	41
2.5. Правне информације уз помоћ електронике – John Harty	41
2.6. Правници и машине (компјутери и право) – Colin Tapper	42
2.7. Правни експертни системи – Richard Susskin.	43
Глава 3 – ПРАВНА ИНФОРМАТИКА.	43
3.1. Правна кибернетика и правна информатика – Mario Losano.	43
3.2. Норвешки институт за правну информатику – Knut Selmar и Jon Bing	53

ДЕО III: ПРАВО У ИНФОРМАТИЧКОМ ОКРУЖЕЊУ

Глава 1 – ИНФОРМАТИКА.	56
1.1. Порекло термина и садржина појма „informatique“	56
1.2. Дефиницијски маратон	56
1.3. Информација и податак	57
1.4. Информација као развојни ресурс	58
Глава 2 – ИНФОРМАТИЧКА ТЕХНОЛОГИЈА И ПРАВО	59
2.1. Појава компјутера	59
2.2. Интеракција права и информатичке технологије	60
2.3. Интелигентни правни информациони системи	61
2.4. Компјутерски изазов праву	61
2.5. Преиспитивање традиционалних правних категорија – правни изазов информатике	62
2.6. Информациони траг.	63
2.7. Електронско праћење и надзор.	64
2.8. Слободе и права појединца.	65
2.9. Правна информатика и „информацијско право“	66

Б: ПОДРУЧЈА ПРИМЕНЕ ИНФОРМАТИКЕ У ПРАВУ

ДЕО I: ПОДРУЧЈА ПРИМЕНЕ ПРАВНЕ ИНФОРМАТИКЕ

1.1. Правци истраживања и примене информатике у праву.....	71
1.2. Информатичка функција државе	72
1.3. Допринос информатике у обављању правних активности	74
1.4. Примена информатике на подручју законодавства	76
1.5. Примена информатике у правосуђу	77
1.6. Примена информатике у (јавној) управи	78
1.7. Електронска влада (E-Government)	79
1.8. Правни документи	85
1.9. Базе правних података	86
1.10. Обрада правних текстова и компјутеризоване правне канцеларије	87
1.11. Правна заштита софтвера	88

ДЕО II: ПРАВНИ ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМИ

1.1. Подобност права за информатизацију.....	90
1.2. Пораст (поплава) правних информација.....	91
1.3. Динамика правног поретка.....	92
1.4. Систем правних информација и правни информациони систем.....	92
1.5. Посебна питања обраде правних информација	95
1.6. Предности компјутерски оријентисаних правних информационих система у односу на класичне системе правних информација.....	101
1.7. Циљеви правног информационог система	101

ДЕО III: ИНФОРМАТИЧКА ТЕХНОЛОГИЈА И УПРАВНИ ПОСТУПАК

Глава 1 – КИБЕРНЕТСКА МОДЕЛИСТИКА И УПРАВНА ФУНКЦИЈА	104
1.1. Потреба превазилажења правног нормативизма (догматизма)	104
1.2. Ограниченост правно-догматског метода.....	105
1.3. Друштвена регулација – Nikolas Luhmann	105
1.4. Методолошка апликација – кибернетика и управна функција	106
Глава 2 – УПРАВНИ ПОСТУПАК И ИНФОРМАТИКА	110
2.1. Правни поступци и информатика	110
2.2. Електронски потпис	111
2.3. Управни акти и компјутерска технологија	112
2.4. Употреба савремене технологије у управном поступку.....	115
2.5. Примена информатичке технологије у управном поступку код нас.....	116
2.6. Аутоматизоване евиденције.....	117

ДЕО IV: КОМПЈУТЕРСКИ КРИМИНАЛ

1.1. Компјутерски криминал	120
1.2. Појам компјутерског криминалитета	121
1.3. Карактеристике учинилаца	121
1.4. Компјутерска кривична дела	123

ДЕО V: ПРАВО ПРИВАТНОСТИ И ИНФОРМАТИЧКА ТЕХНОЛОГИЈА

1.1. Напад на приватност	125
1.2. Појам „приватности“ (privacy)	125
1.3. Заштита података у компјутеризованим системима	127
1.4. Мотиви за законодавну регулативу	128
1.5. Правни оквири заштите	129
1.6. Карактеристике законодавства за заштиту података	129
1.7. Компаративноправни осврт	132
1.8. Посебна тела и органи	133
1.9. Омбудсман за заштиту података (data protection ombudsman)	134
1.10. Прикупљање података	135
1.11. Законска заштита података о личности код нас	136
Одабрана стручна литература	142

ПРЕДГОВОР

Друго издање *Правне информатике* произашло је из потребе да се студентима правних факултета који похађају курс из овог предмета обезбеди одговарајући уџбеник, пошто је претходно издање у потпуности испунило своју наставну и едукативну сврху.

Имајући у виду веома динамичан развој информатичке технологије уопште, а посебно њен развој у области права, ново издање *Правне информатике* садржински је усклађено са садашњим токовима у овој области, као и са одговарајућим потребама наставе. У том смислу, унети су нови делови текста (нпр. о електронској влади, о електронском потпису, о тзв. компјутерским кривичним делима, о примени електронске комуникације у управном поступку и др.), а изостављени су они делови материје који су временом постали превазиђени и неактуелни.

Такође, новим наставним програмима (рађени према захтевима тзв. Болоњске декларације) на правним факултетима се предвиђа да предмет *Правна информатика* буде општеобавезан предмет на првој години студија, с нагласком на *skills*. Обим уџбеника је смањен и нагласак је стављен на опште концептуалне и методолошке основе примене компјутерске и информатичке технологије у праву.

Користим прилику да се посебно захвалим на сарадњи, сугестијама и подршци коју ми је у обради тематике примене информатичке технологије у праву, у извођењу наставе и у изради рукописа пружио др Драган Прља са Института за упоредно право у Београду, као и свим студентима који су, својим залагањем у настави и израдом семинарских радова, допринели да се предмет *Правна информатика* у целини приближи светским и европским академским стандардима.

Београд, јануара 2006.

Аутор